

دانش اگر در ثریا هم باشد مردمانی از سرزمین پارس بر آن دست خواهند یافت.

پیامبر اعظم (ص)

شرح جامع

حسابداری مالی ۱

«حسابداری»

مولف: مهدی اتحاد فرد

انتشارات ارشد

پیشگفتار ناشر

خداوند بزرگ را شاکریم که فرصتی عنایت فرمود تا بتوانیم قدمی در جهت گسترش علم و فرهنگ کشور عزیزمان برداریم و مسیری هموار را در اختیار مخاطبان و داوطلبان علاقمند به ادامه تحصیل قرار دهیم. از آنجائی که درحوزه کتاب‌های درسی و کمک درسی کارشناسی ارشد کتاب‌های زیادی به رشته تحریر در آمده است با این حال وجود یک مجموعه جامع، دقیق، کامل و دارای رفرنس(منابع) مستند احساس می‌شود.

همیشه دغدغه داشتیم که ای کاش می‌شد تمامی منابع پراکنده و گاهاً دست نایافتنی کنکور در یک مجموعه به گونه‌ای جذاب و شیوا آماده می‌شد و همچنین سوالات دوره‌های قبل کنکور نیز به گونه‌ای تشریحی پاسخ داده می شدند، که خدشه‌ای بر آنها وارد نشود و خیال داوطلبان عزیز آنقدر آسوده باشد که اطلاعات مندرج در پاسخنامه‌ها را برای بهره‌گیری در آزمون خود بکار گیرند. این کار با یاری خداوند بزرگ و همکاری نخبه‌ترین دانشجویان و اساتید کشور در انتشارات ارشد هماهنگ گردید و در تمامی مقاطع تحصیلی از کاردانی به کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در حوزهٔ آزمون‌های سراسری – آزاد و پیام نور بسته‌های آموزشی شامل کتاب‌های بانک سوالات و کتاب‌های شرح جامع درس آماده گردید. در تهیه مجموعه‌های فوق‌الذکر از فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد و دکتری که حائز رتبه‌های تک رقمی کنکور می‌باشند، استفاده کرده‌ایم، تا شما عزیزان بتوانید در راستای افزایش توان علمی خود در جهت نیل به مقصود خویش نایل آیید. بدون تردید می‌توان گفت که برای اولین بار در نظام آموزشی کشور مجموعه‌ای به این سبک عرضه می‌شود که در کیفیت و کمیت بی‌نظیر بوده و تمامی نیازهای دانشجویان و داوطلبان عزیز را پوشش می‌دهد. امید است که استفاده از این مجموعه عزیزان را در جهت موفقیت در آزمون یاری رسانده باشد. در پایان لازم به ذکر است که بی نقصی محض از آن خداوند متعال می‌باشد، بنا براین از تمامی خوانندگان و داوطلبان عزیز خواهشمندیم نظرات سازنده خود را در مورد این کتاب به سایت انتشارات ارشد اعلام نمایند تا ما را در جهت هر چه بهتر آماده کردن این محصولات یاری رسانند.

با تشکر

ناشـــــر

www.arshadbook. ir

تقدیم به

پدر دلسوزم

مادر مهربانم

و همسر فداکارم

پیشگفتار مولف

به نام خداوند خوبی‌ها، آرامش‌دهنده قلبها، به نام او که عزیز و بزرگ است و به نام آنکس که در جستجوی عزت و بزرگی، خوبیها و آرامش قلبهاست.

یکی از آرزوهایی که هر انسانی در زندگی خویش طالب آن است کسب موفقیت می‌باشد. موفقیت به معنای آنکه از عمری که بر ما گذشته غبطه نخورده و در جایگاهی که ایستاده‌ایم از خویشتن رضایت داشته باشیم و این جز در سایه بکارگیری هوشمندانه امکانات محیط و استعدادهای خویش میسر نخواهد شد. به تعبیر دقیقتر باید بتوانیم از موقعیت خود اطلاع صحیح پیدا کنیم و با در نظر داشتن توانائیها، از موقعیت‌ها در جهت رسیدن به هدف مطلوب استفاده نمائیم. این هدف را با همکاری انتشارات ارشد به کار بستیم و توانستیم مجموعهٔ حسابداری مالی را به تألیف برسانیم.

درس حسابداری مالی شاید مهمترین و سرنوشت‌سازترین درس در کنکور رشته حسابداری می‌باشد. هدف از تألیف این کتاب، علاوه بر کمک به دانشجویان رشته حسابداری برای آمادگی در کنکور کارشناسی ارشد، آشنایی بیشتر دانشجویان با استانداردهای حسابداری ایران می‌باشد.

باتوجه به تمام تلاشی که اینجانب برای تألیف یک کتاب کامل و بی‌نقص نموده‌ام لذا از همهٔ اندیشمندان و بزرگان علم حسابداری تقاضامندم که پیشنهادات و نظرات خود را در جهت ارتقاء کتاب حاضر با اینجانب در میان بگذارند.

با سپاس

مهدی اتحاد فرد

مهر ۱۳۸۸

فهرست مطالب

عنوان **صفحه**

فصل اول : مفاهیم، شناخت و اندازه‌گیری

مقدمه ۱۳
مفروضات اساسی حسابداری ۱۳
اصول اساسی حسابداری ۱۴
محدودیت ها یا میثاقهای تعدیل کننده ۱۴
مفاهیم نظری گزارشگری مالی ۱۵
خصوصیات کیفی اطلاعات مالی ۱۶
خصوصیات کیفی مرتبط با محتوای اطلاعات ۱۸
خصوصیات کیفی مرتبط با ارائه اطلاعات ۱۹
محدودیتهای حاکم بر خصوصیات کیفی اطلاعات مالی ۱۹
عناصر صورتهای مالی ۲۰
نکات کلیدی و اصطلاحات مهم ۲۲
سوالات تألیفی ۲۳
پاسخنامه سوالات تالیفی ۲۴
سوالات دانشگاه سراسری ۲۵
پاسخ سوالات دانشگاه سراسری ۲۷
سوالات دانشگاه آزاد ۲۸
پاسخ سوالات دانشگاه آزاد ۲۹

فصل دوم : صورت‌های مالی اساسی (ترازنامه، صورت سود و زیان و صورت سود و زیان جامع)

مقدمه ۳۳
هدف صورتهای مالی ۳۳
صورتهای مالی اساسی ۳۳
ترازنامه ۳۵
صورت سود و زیان جامع ۴۳
تغییر در برآوردهای حسابداری ۴۵
نکات کلیدی و اصطلاحات مهم ۴۶
سوالات تألیفی ۴۷
پاسخنامه سوالات تالیفی ۴۸
سوالات دانشگاه سراسری ۵۰
پاسخ سوالات دانشگاه سراسری ۵۳
سوالات دانشگاه آزاد ۵۵
پاسخ سوالات دانشگاه آزاد ۵۷

عنوان **صفحه**

فصل سوم : صورت گردش وجوه نقد

مقدمه ۶۱
تهیه صورت گردش وجه نقد به روش مستقیم ۶۲
تهیه صورت گردش وجه نقد به روش غیرمستقیم ۶۹
نکات کلیدی و اصطلاحات مهم ۷۳
سوالات تالیفی ۷۴
پاسخنامه تألیفی ۷۵
سوالات دانشگاه سراسری ۷۶
پاسخنامه دانشگاه سراسری ۸۰
سوالات دانشگاه آزاد ۸۲
پاسخنامه سوالات دانشگاه آزاد ۸۲

فصل چهارم: حسابداری صندوق، بانک، تنخواه و مطالبات

مقدمه ۸۵
حسابداری صندوق ۸۵
صورت مغایرت بانکی ۸۶
تنخواه‌گردان ۸۹
مطالبات ۹۱
نکات کلیدی و اصطلاحات مهم ۹۵
سوالات تألیفی ۹۶
پاسخنامه تألیفی ۹۷
سوالات دانشگاه سراسری ۹۸
پاسخنامه دانشگاه سراسری ۱۰۱

فصل پنجم: حسابداری موجودی مواد و کالا

مقدمه ۱۰۵
سیستم‌های ثبت موجودی مواد و کالا ۱۰۵
روش های محاسبه بهای تمام شده: ۱۰۷
روش های برآورد موجودی کالای پایان دوره ۱۱۱
قاعده اقل بهای تمام شده یا قیمت بازار ۱۱۲
تاثیر اشتباهات در اندازه گیری موجودی های مواد و کالا ۱۱۳
نکات کلیدی و اصطلاحات مهم ۱۱۴
سوالات تالیفی ۱۱۶
پاسخ سوالات تالیفی ۱۱۷
سوالات دانشگاه سراسری ۱۱۷
پاسخ سوالات دانشگاه سراسری ۱۲۲
سوالات دانشگاه آزاد ۱۲۶
پاسخ سوالات دانشگاه آزاد ۱۲۹

عنوان **صفحه**

فصل ششم: حسابداری دارائی‌های ثابت

مقدمه ۱۳۳
روش‌های تحصیل دارایی‌های ثابت ۱۳۴
نقد ۱۳۵
نسیه ۱۳۵
صدور سهام ۱۳۶
گروهی (به صورت یکجا) ۱۳۶
تولید یا احداث ۱۳۷
معاوضه ۱۳۹
رایگان ۱۴۳
حسابداری استهلاک ۱۴۳
تجدید ارزیابی دارایی‌های ثابت ۱۴۸
بازیافت مبلغ دفتری داراییهای ثابت ۱۵۱
نکات کلیدی و اصطلاحات مهم ۱۵۳
سوالات تألیفی ۱۵۴
پاسخنامه سوالات تألیفی ۱۵۶
سوالات دانشگاه سراسری ۱۵۷
پاسخنامه دانشگاه سراسری ۱۶۳
سوالات دانشگاه آزاد ۱۶۷
پاسخنامه دانشگاه آزاد ۱۶۹

فصل هفتم: حسابداری شعب و مبادلات ارزی

مقدمه ۱۷۳
سیستم متمرکز ۱۷۳
ارسال کالا به بهای تمام شده ۱۷۴
ارسال کالا به بهای سیاهه ۱۷۸
ارسال کالا به بهای فروش ۱۸۲
سیستم حسابداری غیر متمرکز ۱۸۶
حسابداری مبادلات ارزی ۱۸۹
نکات کلیدی و اصطلاحات مهم ۱۹۲
سؤالات تألیفی ۱۹۳
پاسخ‌نامه سؤالات تألیفی ۱۹۴
سؤالات دانشگاه سراسری ۱۹۵
پاسخ‌نامه سؤالات دانشگاه سراسری ۱۹۷
سؤالات دانشگاه آزاد ۱۹۹
پاسخ‌نامه سؤالات دانشگاه آزاد ۲۰۰

عنوان **صفحه**

فصل هشتم: حسابداری کالای امانی

مقدمه ۲۰۳
تفاوت بین فروش عادی و فروش کالای امانی ۲۰۳
حقوق حق‌العمل کار ۲۰۳
مخارج قابل انتقال و غیرقابل انتقال به موجودی کالا ۲۰۴
حسابداری کالای امانی ۲۰۵
نکات کلیدی و اصطلاحات مهم ۲۱۰
تست‌های تألیفی ۲۱۱
پاسخ تست‌های تألیفی ۲۱۲
سؤالات دانشگاه سراسری ۲۱۳
پاسخ‌نامه سؤالات دانشگاه سراسری ۲۱۵
سؤالات دانشگاه آزاد ۲۱۸
پاسخ‌نامه سؤالات دانشگاه آزاد ۲۱۹

فصل نهم: حسابداری فروش‌های اقساطی

مقدمه ۲۲۳
روش تعهدی ۲۲۳
روش بازیافت بهای تمام شده ۲۲۳
روش اقساطی ۲۲۳
تملیک مجدد کالای فروش رفته اقساطی ۲۳۵
نکات کلیدی و اصطلاحات مهم ۲۳۸
سؤالات تألیفی ۲۳۹
پاسخ‌نامه سؤالات تألیفی ۲۴۰
سؤالات دانشگاه سراسری ۲۴۱
پاسخ‌نامه سؤالات دانشگاه سراسری ۲۴۳
سؤالات دانشگاه آزاد ۲۴۵
پاسخ‌نامه سؤالات دانشگاه آزاد ۲۴۶

فصل اول

مفاهیم شناخت و اندازه‌گیری

عناوین اصلی

- مقدمه
- مفروضات اساسی حسابداری
- اصول اساسی حسابداری
- محدودیت‌ها یا میثاقهای تعدیل‌کننده
- مفاهیم نظری گزارشگری مالی
- خصوصیات کیفی اطلاعات مالی
- خصوصیات کیفی مرتبط با محتوای اطلاعات
- خصوصیات کیفی مرتبط با ارائه اطلاعات
- محدودیتهای حاکم بر خصوصیات کیفی اطلاعات مالی
- عناصر صورتهای مالی
- نکات کلیدی
- سؤالات تألیفی
- سؤالات دانشگاه سراسری و آزاد

فصل اول

مفاهیم شناخت و اندازه‌گیری

مقدمه

مفاهیم شناخت و اندازه‌گیری

این مفاهیم بیان می کنند که چگونه و چه زمانی و کدامیک از عناصر صورتهای مالی را بایستی شناسایی، اندازه گیری و در صورتهای مالی گزارش شوند.

مفاهیم شناخت و اندازه گیری شامل مفروضات اساسی حسابداری، اصول حسابداری و محدودیت های حسابداری هستند که به توضیح هر یک خواهیم پرداخت.

مفروضات اساسی حسابداری عبارتند از:

۱) فرض تفکیک شخصیت
۲) فرض تداوم فعالیت
۳) فرض واحد پولی
۴) فرض دوره مالی

۱) فرض تفکیک شخصیت: بر اساس این فرض برای هر موسسه یا واحد تجاری یک شخصیت مستقل فرض می شود که جدا از شخصیت مالک یا مالکین آن می باشد. به عبارت دیگر فعالیت هر واحد تجاری بایستی جداگانه و مستقل از فعالیت مالکین ثبت و نگهداری شود.

۲) فرض تداوم فعالیت: دراین مفهوم فرض براین است که واحد تجاری قصد انحلال نداشته و تا آینده ای قابل پیش بینی به فعالیت خود ادامه می دهد. طبقه بندی داراییها و بدهی ها دردو بخش جاری و غیرجاری و اندازه گیری دارائیها و بدهی ها به بهای تمام شده تاریخی مبتنی براین فرض است.

۳) فرض واحد پولی: برطبق این فرض واحد پول یک مبنای مناسب برای اندازه گیری و ثبت فعالیتهای اقتصادی می باشد. حسابداران فرض می کنند که قدرت خرید ریال همواره ثابت می باشد. اما وجود تورم استفاده از این فرض را با مشکل مواجه می کند.

۴) فرض دورهٔ مالی: بر اساس این فرض عمر یک واحد تجاری به دوره های زمانی یکسانی تقسیم می شود این دوره ها ممکن است سه ماهه، شش ماهه و یا یکساله باشد. استفاده از حسابداری بر مبنای تعهدی بر این فرض استوار می باشد.

اصول اساسی حسابداری:

۴ اصل اساسی حسابداری عبارتند از:

۱) اصل بهای تمام شده تاریخی

۲) اصل شناخت درآمد

۳) اصل تطابق

۴) اصل افشای کامل

۱) اصل تمام شده تاریخی: بر طبق این اصل دارائیها و بدهی ها بایستی بر مبنای بهای تمام شده در تاریخ تحصیل دارایی و یا تحمل بدهی ارزشگذاری شوند مهمترین دلیل استفاده از این اصل ویژگی اتکاپذیری آن می باشد.

۲) اصل شناخت درآمد: درآمد هنگامی شناسایی می شود که ۱) تحقق یافته باشند و ۲) تحصیل‌شده باشند. درآمدها هنگامی تحقق می یابند که محصول یا خدمات در قبال وجه نقد یا ادعاهای نسبت به وجه نقد مبادله شوند.

۳) اصل تطابق: بر طبق این اصل هزینه های هر دورهٔ مالی بایستی از درآمدهای همان دورهٔ مالی کسر شوند به دلیل دشواری ارتباط هزینه ها با درآمدها سه رهنمود کلی برای استفاده از اصل تطابق به شرح زیر وجود دارد:

الف) رابطه علت و معلولی: در این حالت تحقق درآمد و تحمل هزینه در یک زمان انجام می شود مثلاً بهای تمام شده کالای فروش رفته، هزینه حمل و هزینه توزیع و فروش.

ب) تخصیص سیستماتیک و منطقی: یعنی با گذشت زمان هزینه به طور منطقی و معقول شناسایی می شود مثلاً هزینه بیمه و هزینهٔ استهلاک و هزینه اجاره.

ج) شناسایی بلادرنگ: زمانی که مشخص گردد مخارج تحمل شده دارای منافع آتی نمی باشد بایستی بلافاصله آنها را به عنوان هزینه شناسایی کرد مانند کلیه زیانها.

۴) اصل افشای کامل: بر طبق این اصل هر نوع اطلاعاتی که بر تصمیم استفاده کنندگان مطلع و آگاه اثر بگذارد بایستی در صورتهای مالی یا یادداشت های توضیحی افشاء گردد.

محدودیت ها یا میثاقهای تعدیل کننده:

به طورکلی دراستفاده از اصول و مفروضات حسابداری ۴ محدودیت زیر وجود دارد.

۱) ملاحظه هزینه- منفعت

۲) اهمیت

۳) محافظه کاری

۴) رویه های خاص صنعت

۱) ملاحظه هزینه- منفعت: منافع بدست آمده از اطلاعات برای استفاده کنندگان بایستی از هزینه های متحمله برای تهیه آن اطلاعات بیشتر است.

۲) اهمیت: یعنی اقلامی باید در صورتهای مالی گزارش شود که تأثیر مهمی بر تصمیم استفاده کنندگان از صورتهای مالی داشته باشد. اهمیت یک مفهوم نسبی می باشد یعنی ارائه یک الگوی یکسان برای تعیین اینکه یک عنصر از صورتهای مالی چه موقع با اهمیت تلقی می شود، مشکل می باشد.

۳) محافظه کاری: زمانی که برای اندازه گیری دارائیها و بدهی ها می توانیم از چندین روش مختلف استفاده کنیم دارائیها را با روشهایی اندازه گیری می کنیم که مبالغ کمتری را نشان دهند وبدهی ها را با روشهایی اندازه گیری می کنیم

که مبالغ بیشتری را نشان دهند. یعنی درآمدها و سودها را دیرتر و هزینه ها و زیان ها را زودتر نشان دهیم. از جمله موارد محافظه کاری، استفاده از قاعده اقل بهای تمام شده یا قیمت بازار موجودی ها می باشد.

۴) رویه های خاص صنعت: به دلیل اینکه ماهیت و شکل برخی صنایع با صنایع دیگر متفاوت می باشد، استفاده از رویه‌های حسابداری ممکن است با رویه های صنعت خاص سازگار نباشد و باعث ارائه اطلاعات گمراه کننده شود به همین دلیل در مواردی انحراف از اصول حسابداری نه تنها گمراه کننده نمی باشد بلکه مفید و مؤثر نیز می باشد به شرط اینکه در خصوص علت انحراف از اصول حسابداری افشای کافی صورت پذیرد.

مفاهیم نظری گزارشگری مالی

هدف صورتهای مالی:

هدف صورتهای مالی عبارت از ارائه اطلاعاتی تلخیص و طبقه بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری است که برای طیفی گسترده از استفاده کنندگان صورتهای مالی در اتخاذ تصمیمات اقتصادی مفید واقع گردد.

صورتهای مالی همچنین نتایج وظیفه مباشرت مدیریت یا حسابدهی آنها را در قبال منابعی که در اختیارشان قرار گرفته منعکس می کند. استفاده کنندگان صورتهای مالی، برای اتخاذ تصمیمات اقتصادی، غالبا خواهان ارزیابی وظیفه مباشرت یا حسابدهی مدیریت می باشند.

استفاده کنندگان صورتهای مالی و نیازهای اطلاعاتی آنان:

استفاده کنندگان صورتهای مالی به اشخاصی اطلاق می شود که جهت رفع نیازهای اطلاعاتی متفاوت خود از صورتهای مالی استفاده می کنند. تأمین نیازهای اطلاعاتی تمام استفاده کنندگان توسط صورتهای مالی امکان پذیر نیست ولی نیازهایی وجود دارد که برای همه استفاده کنندگان مشترک است. بالاخص همه استفاده کنندگان به نوعی به وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری واحد تجاری علاقه مند هستند. اعتقاد بر این است که هرگاه صورتهای مالی معطوف به تأمین نیازهای اطلاعاتی سرمایه گذاران باشد، اکثر نیازهای سایر استفاده کنندگان را نیز در حد توان برآورده می کند. به عبارت دیگر اطلاعات تهیه شده برای سرمایه گذاران، به عنوان یک مرجع اطلاعاتی برای سایر استفاده کنندگان نیز مفید است چرا که اینان می توانند اطلاعات مشخص تری را که در معاملات خود با واحد تجاری بدست می آورند با این مرجع اطلاعاتی بسنجند. استفاده کنندگان صورتهای مالی شامل:

الف) سرمایه گذاران
ب) اعطا کنندگان تسهیلات مالی
ج) تامین کنندگان کالا و خدمات و سایر بستانکاران
د) مشتریان
ه) کارکنان واحد تجاری
و) دولت و موسسات دولتی
ز) جامعه
ح) سایر استفاده کنندگان

وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی:

- وضعیت مالی یک واحد تجاری دربرگیرنده منابع اقتصادی تحت کنترل آن، ساختار مالی آن،میزان نقدینگی و توان بازپرداخت بدهیها و ظرفیت سازگاری آن با تغییرات محیط عملیاتی است. اطلاعات درباره وضعیت مالی در ترازنامه ارائه می شود.

"نقدینگی"به فراهم آوردن وجه نقد در آینده نزدیک پس از احتساب تعهدات مالی تا آن زمان اطلاق می شود.

"توان باز پرداخت بدهیها" به فراهم آوردن وجه نقد جهت ایفای تعهدات مالی در سر رسید و طی مدت بالنسبه فراتر از آینده نزدیک اطلاق می شود.

- عملکرد مالی واحد تجاری دربرگیرنده بازده حاصل از منابع تحت کنترل واحد تجاری است. . اطلاعات درباره عملکرد مالی در صورت سود و زیان و صورت سود و زیان جامع ارائه می شود.
- انعطاف پذیری مالی عبارت از توانایی واحد تجاری مبنی بر اقدام مؤثر جهت تغییر میزان و زمان جریانهای نقدی آن می باشد به گونه ای که واحد تجاری بتواند در قبال رویدادها و فرصتهای غیرمنتظره واکنش نشان دهد. مجموعه صورتهای مالی، اطلاعاتی را که جهت ارزیابی انعطاف پذیری واحد تجاری مفید است منعکس می کند. توضیحات مکمل در ارتباط با وضعیت مالی، ، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی در یادداشتهای توضیحی ارائه می شود که جزء لاینفک صورتهای مالی محسوب می شود.

خصوصیات کیفی اطلاعات مالی:

خصوصیات کیفی به خصوصیات اطلاق می شود که موجب می گردد اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی برای استفاده کنندگان در راستای ارزیابی وضعیت مالی،، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری مفید واقع شود.

برخی خصوصیات کیفی به محتوای اطلاعات مندرج در صورتهای مالی و برخی دیگر به چگونگی ارائه این اطلاعات مربوط می شود.

خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با محتوای اطلاعات "مربوط بودن" و "قابل اتکا بودن" است.هرگاه اطلاعات مالی مربوط و قابل اتکا نباشد، مفید نخواهد بود.

خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با ارائه اطلاعات، "قابل مقایسه بودن" و "قابل فهم بودن" است.

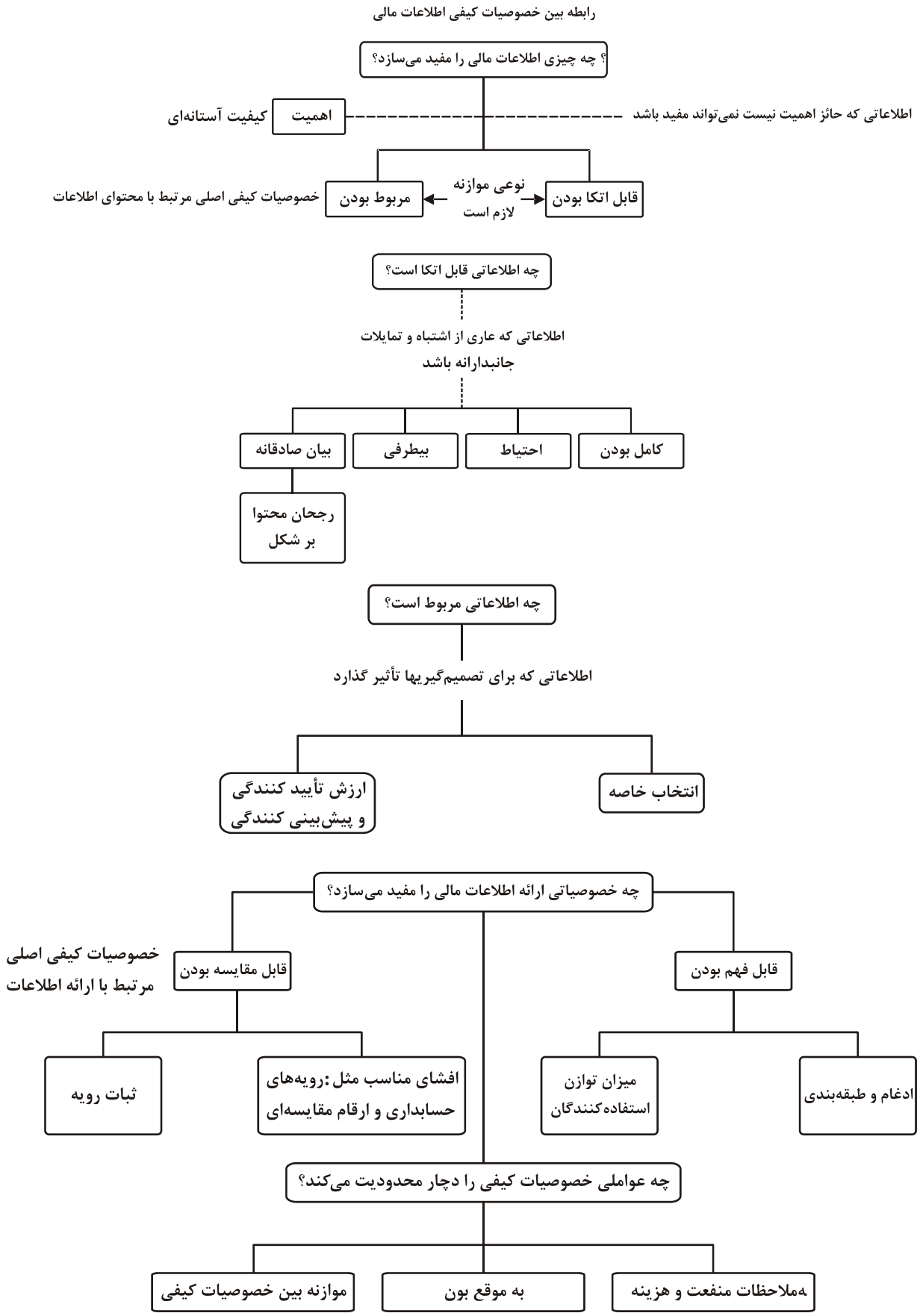
حتی اگر اطلاعات مربوط و قابل اتکا باشد، مفید بودن آن در صورت قابل مقایسه نبودن و قابل فهم نبودن دچار محدودیت خواهد بود.

کیفیت "اهمیت":

اهمیت یک کیفیت آستانه ای است. اهمیت به جای اینکه یک خصوصیات کیفی اصلی لازم برای اطلاعات باشد یک نقطه انقطاع است و باید قبل از سایر خصوصیات کیفی اطلاعات مورد توجه قرار گیرد. اگر اطلاعات با اهمیت نباشد نیازی به بررسی بیشتر آن نیست.

اطلاعاتی با اهمیت است که بتواند بر تصمیمات اقتصادی استفاده کنندگان که بر مبنای صورتهای مالی اتخاذ می شود، تأثیر گذارد.

رابطهٔ بین خصوصیات کیفی در شکل صفحهٔ بعد نمایش داده می شود.

رابطه بین خصوصیات کیفی اطلاعات مالی
؟ چه چیزی اطلاعات مالی را مفید می‌سازد؟
اهمیت
کیفیت آستانه‌ای
اطلاعاتی که حائز اهمیت نیست نمی‌تواند مفید باشد
قابل اتکا بودن
نوعی موازنه
لازم است
مربوط بودن
خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با محتوای اطلاعات
چه اطلاعاتی قابل اتکا است؟
اطلاعاتی که عاری از اشتباه و تمایلات
جانبدارانه باشد
کامل بودن
احتیاط
بیطرفی
بیان صادقانه
رجحان محتوا
بر شکل
چه اطلاعاتی مربوط است؟
اطلاعاتی که برای تصمیم‌گیریها تأثیر گذارد
انتخاب خاصه
ارزش تأیید کنندگی
و پیش‌بینی کنندگی
چه خصوصیاتی ارائه اطلاعات مالی را مفید می‌سازد؟
خصوصیات کیفی اصلی
مرتبط با ارائه اطلاعات
قابل مقایسه بودن
قابل فهم بودن
ثبات رویه
افشای مناسب مثل :رویه‌های
حسابداری و ارقام مقایسه‌ای
میزان توازن
استفاده‌کنندگان
ادغام و طبقه‌بندی
چه عواملی خصوصیات کیفی را دچار محدودیت می‌کند؟
موازنه بین خصوصیات کیفی
به موقع بون
ملاحظات منفعت و هزینه

خصوصیات کیفی مرتبط با محتوای اطلاعات:

- مربوط بودن: اطلاعاتی مربوط تلقی می شود که بر تصمیمات اقتصادی استفاده کنندگان در ارزیابی رویدادهای گذشته، حال یا آینده یا تأیید یا تصحیح ارزیابیهای گذشته آنها مؤثر واقع شود. اطلاعاتی مربوط تلقی می شوند که دارای دو ویژگی زیر باشند:

۱) ارزش پیش بینی کنندگی و تأیید کنندگی: اطلاعات مربوط، یا دارای ارزش پیش بینی کنندگی و یا حائز ارزش تأیید کنندگی است. اطلاعات در مورد وضعیت مالی و عملکرد مالی گذشته، اغلب برای پیش بینی وضعیت مالی و عملکرد مالی آتی و سایر موضوعات مورد علاقه استفاده کنندگان از قبیل پرداخت سود سهام و دستمزد و تغییرات در بهای اوراق بهادار، مورد استفاده قرار می گیرد. برای اینکه اطلاعات دارای ارزش پیش بینی کنندگی باشد نیازی نیست که در قالب یک پیش بینی صریح ارائه شود. معهذا توان پیش بینی بر اساس صورتهای مالی تحت تأثیر نحوه نمایش اطلاعات در مورد معاملات و سایر رویدادهای گذشته ارتقا می یابد. به طور مثال هرگاه اقلام غیرمعمول، غیرعادی و غیرتکراری درآمد یا هزینه جداگانه افشا شود، ارزش پیش بینی کنندگی صورتهای عملکرد مالی افزایش می یابد.

۲) انتخاب خاصه: برای ارائه اقلام در صورتهای مالی باید خاصه قلم مورد ارائه انتخاب شود. صورتهای مالی تنها می توانند آن خاصه هایی را ارائه کند که بر حسب واحد پول قابل بیان است. چندین خاصه پولی وجود دارد که می توان در صورتهای مالی ارائه کرد از قبیل بهای تمام شده تاریخی، بهای جایگزینی یا خالص ارزش فروش. انتخاب خاصه ای که قرار است در صورتهای مالی گزارش شود باید مبتنی بر مربوط بودن آن به تصمیمات اقتصادی استفاده کنندگان باشد. اطلاعات در مورد سایر خاصه ها غیرقابل بیان به پول از قبیل مقادیر و سررسیدها را می توان با شرح اقلام در صورتهای مالی یا یادداشتهای توضیحی به استفاده کنندگان انتقال داد.

- **قابل اتکا بودن:** برای اینکه اطلاعات مفید باشد باید قابل اتکا باشد. اطلاعاتی قابل اتکاست که عاری از اشتباه و تمایلات جانبدارانه با اهمیت باشد و به طور صادقانه معرف آن چیزی باشد که مدعی بیان آن است یا به هرگونه ای معقول انتظار می رود بیان کند. اطلاعاتی می توانند قابل اتکا تلقی شوند که چهار ویژگی زیر را دارا باشند:

۱) بیان صادقانه: اطلاعات باید اثر معاملات و سایر رویدادهایی را که ادعا می کند بیانگر آن است یا به گونه ای معقول انتظار می رود بیانگر آن باشد به طور صادقانه بیان کند.

رجحان محتوا بر شکل:

اگر قرار است اطلاعات بیانگر صادقانه معاملات و سایر رویدادهایی که مدعی بیان آنهاست باشد، لازم است که این معاملات بر اساس محتوا و واقعیت اقتصادی و نه صرفاً شکل قانونی آنها به حساب گرفته شود. به طور مثال یک واحد تجاری ممکن است مالکیت قانونی یک کالا را به شخص دیگری واگذار کند. لیکن هرگاه به شرایط معامله از یک دیدگاه کلی نگریسته شود، ممکن است این مطلب آشکار شود که ترتیباتی وجود داشته است که از ادامه دسترسی واحد تجاری به منافع اقتصادی آتی آن کالا اطمینان حاصل شود. در چنین شرایطی گزارش معامله به عنوان یک معامله فروش از لحاظ مقاصد گزارشگری، بیان صادقانه معامله انجام شده نمی باشد.

۲) بی طرفی: اطلاعات مندرج در صورتهای مالی باید بی طرفانه یعنی عاری از تمایلات جانبدارانه باشد. چنانچه انتخاب و یا ارائه این اطلاعات به گونه ای باشد که بر تصمیم گیری و یا قضاوت در جهت نیل به نتیجه ای از قبل تعیین شده، اثر گذارد، صورتهای مالی بی‌طرف نمی‌باشد.

۳) احتیاط: احتیاط عبارت است از کاربرد درجه ای از مراقبت که در اعمال قضاوت برای انجام برآورد در شرایط ابهام مورد نیاز است به گونه ای که درآمدها یا داراییها بیشتر از واقع و هزینه ها یا بدهیها کمتر از واقع ارائه نشود.

۴) کامل بودن: اطلاعات مندرج در صورتهای مالی باید با توجه به کیفیت اهمیت و ملاحظات مربوط به فزونی منافع بر هزینه تهیه و ارائه آن، کامل باشد.

خصوصیات کیفی مرتبط با ارائه اطلاعات:

خصوصیات مربوط به ارائه شامل " قابل مقایسه بودن" و " قابل فهم بودن" است. اطلاعاتی که فاقد این خصوصیات باشد علیرغم مربوط بودن و قابل اتکا بودن، دارای فایده محدودی است.

- **قابل مقایسه بودن:** استفاده کنندگان صورتهای مالی باید بتوانند صورتهای مالی واحد تجاری را طی زمان جهت تشخیص روند تغییرات در وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری مقایسه نمایند. استفاده کنندگان همچنین باید بتوانند صورتهای مالی واحدهای تجاری مختلف را مقایسه کنند تا وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی آنها را نسبت به یکدیگر بسنجند. بدین ترتیب ضرورت دارد اثرات معاملات و سایر رویدادهای مشابه در داخل واحد تجاری و در طول زمان برای آن واحد تجاری با ثبات رویه اندازه گیری و ارائه شود و بین واحدهای تجاری مختلف نیز هماهنگی رویه در باب اندازه گیری و ارائه موضوعات مشابه رعایت گردد. دو ویژگی برای قابل مقایسه بودن عبارتند از:

۱) ثبات رویه: قابل مقایسه بودن مستلزم این امر است که اندازه گیری و ارائه اثرات مالی معاملات و سایر رویدادهای مشابه در هر دوره حسابداری و از یک دوره به دوره بعد با ثبات رویه انجام گیرد و همچنین هماهنگی رویه توسط واحدهای تجاری مختلف حفظ شود. اگر چه برای نیل قابل مقایسه بودن، ثبات رویه لازم است اما همیشه به خودی خود کافی نیست.

۲) افشائیات: یکی از پیش شرطهای قابل مقایسه بودن، افشای رویه های حسابداری بکار رفته در تهیه صورتهای مالی و همچنین افشای هرگونه تغییرات در آن رویه ها و اثرات چنین تغییراتی باشد.

- **قابل فهم بودن:** یک خصوصیت کیفی مهم اطلاعات مندرج در صورتهای مالی این است که به آسانی برای استفاده کنندگان قابل درک باشد. دو ویژگی برای قابل فهم بودن عبارتند از:

۱) ادغام و طبقه بندی اطلاعات: یک عامل مهم در قابل فهم بودن اطلاعات مالی نحوه ارائه آنهاست. برای اینکه ارائه اطلاعات مالی قابل فهم باشد لازم است که اقلام به نحوی مناسب در یکدیگر ادغام و طبقه بندی شود.

۲) توان استفاده کنندگان: اطلاعات مالی عموماً بر اساس این فرض که استفاده کنندگان از آگاهی معقولی در مورد فعالیتهای تجاری و اقتصادی و نحوه حسابداری برخوردارند و اینکه مایل به مطالعه اطلاعات با تلاش معقولی هستند، تهیه می شود.در عین حال، اطلاعات پیچیده ای که جهت رفع نیازهای تصمیم گیری اقتصادی مربوط تلقی می شود نباید به بهانه مشکل بودن درک آن توسط برخی استفاده کنندگان از صورتهای مالی حذف شود، گر چه این گونه اطلاعات نیز باید حتی المقدور به گونه ای ساده ارائه شود.

محدودیتهای حاکم بر خصوصیات کیفی اطلاعات مالی:

به ندرت می توان اطلاعاتی تهیه کرد که کاملاً مربوط ، قابل اتکا، قابل مقایسه و قابل فهم باشد.

برخی از مؤثرترین محدودیتها به شرح زیر می باشد:

۱) موازنه بین خصوصیات کیفی: یکی از محدودیتها این است که اغلب نوعی موازنه یا مصالحه بین خصوصیتهای کیفی ضرورت دارد. به طور مثال اطلاعاتی که قابل اتکاتر است اغلب از درجه مربوط بودن کمتری برخوردار است و به عکس.

عموماً هدف، دستیابی به نوعی توازن بین انواع خصوصیات به منظور پاسخگویی به اهداف صورتهای مالی است. اهمیت نسبی خصوصیتهای کیفی در موارد مختلف امری قضاوتی است.

مثالی دیگر از تضاد بالقوه بین خصوصیات کیفی، تضاد بین" بی طرفی" و " احتیاط" است که هر دوی آنها از خصوصیات مربوط به قابلیت اتکا محسوب می شود. بی طرفی عبارت از عاری بودن از تمایلات جانبدارانه است. بنابراین اعمال احتیاط بیش از حد معمول، منجر به بیان کمتر از واقع داراییها و درآمدها و بیان بیشتر از واقع بدهیها و هزینه ها می شود. برای اجتناب از این خطری که متوجه " بی طرفی" است، "احتیاط" را نباید به عنوان یک انحراف سیستماتیک در اندازه گیری تعبیر کرد، بلکه احتیاط را باید نوعی طرز تفکر تعبیر کرد که ارزیابی دقیق ابهامات و توجه هشیارانه به خطرات احتمالی را می طلبد.

۲) به موقع بودن: هرگاه تأخیری نابجا در گزارش اطلاعات رخ دهد، اطلاعات ممکن است خصوصیت مربوط بودن خود را از دست بدهد. ممکن است لازم شود که مدیریت نوعی موازنه بین مزیتهای نسبی "گزارشگری به موقع" و "ارائه اطلاعات قابل اتکا" برقرار کند. برای ارائه به موقع اطلاعات، اغلب ممکن است لازم شود قبل از مشخص شدن همه جنبه های یک معامله یا رویداد، اطلاعات موجود گزارش شود که این از قابلیت اتکای آن می کاهد.

۳) منفعت و هزینه: توازن بین منفعت و هزینه به جای اینکه یک خصوصیت کیفی باشد یک محدودیت مهم است. منفعت حاصل از اطلاعات باید بیش از هزینه تهیه و ارائه آن باشد.

عناصر صورتهای مالی:

صورتهای مالی، اثرات مالی معاملات و سایر رویدادها را از طریق طبقه بندی کلی آنها برحسب خصوصیات اقتصادی‌شان نمایش می دهد. این طبقات کلی، عناصر صورتهای مالی نام گرفته اند. ارائه این عناصر در ترازنامه و صورت سود و زیان، متضمن تقسیم آنها به طبقات فرعی است. به طورمثال داراییها و بدهیها را می توان برحسب ماهیت یا کارکرد آنها در فعالیت تجاری طبقه بندی کرد تا ارائه اطلاعات به گونه ای صورت گیرد که برای اهداف تصمیم گیری استفاده کنندگان حائز حداکثر فایده باشد.

عناصر صورتهای مالی عبارتند از:

- دارایی
- بدهی
- حقوق صاحبان سرمایه
- درآمد
- هزینه
- آورده صاحبان سرمایه
- ستانده صاحبان سرمایه

هر قلمی که دریکی از تعاریف عناصر صورتهای مالی نگنجد نبایستی در صورتهای مالی منعکس شود، این امر بدان معنا نیست که چون یک قلم در یکی از تعارف عناصر صورتهای مالی می‌گنجد، پس در صورتهای مالی مورد شناخت قرار خواهد گرفت. برای شناخت یک قلم در صورتهای مالی، آن قلم بایستی معیارهای شناخت را دارا باشد. مضافاً، خصوصیاتی که یک قلم را به یک عنصر صورتهای مالی تبدیل می کند یا به یک عنصر شناسایی شده در صورتهای مالی تبدیل می کند لزوماً آنهایی نیست که مبنای اندازه گیری این اقلام را تشکیل می دهد.وجود همه عناصر صورتهای مالی بر جریان منافع اقتصادی

به درون واحد تجاری یا به خارج از آن بستگی دارد.رابطه متقابل بین عناصر صورتهای مالی منجر به این امر می شود که شناخت یک قلم، مثلاً یک دارایی، به طور خودکار مستلزم شناخت عنصری دیگر مثلاً یک درآمد، یک بدهی یا یک کاهش در دارایی دیگر باشد.

تعریف عناصر صورتهای مالی به شرح زیر می باشد:

تعریف دارایی: دارایی عبارت است از حقوق نسبت به منافع اقتصادی آتی یا سایر راههای دستیابی مشروع به آن منافع که در نتیجه معاملات یا سایر رویدادهای گذشته به کنترل واحد تجاری درآمده است.

تعریف بدهی: بدهی عبارت است از تعهد انتقال منافع اقتصادی توسط واحد تجاری ناشی از معاملات یا سایر رویدادهای گذشته است.

تعریف حقوق صاحبان سرمایه: حقوق صاحبان سرمایه عبارت است از باقیمانده ای است که از کسر جمع بدهیها واحد تجاری از جمع داراییها آن حاصل می شود.

تعریف درآمدها و هزینه ها: درآمد عبارتست از افزایش در حقوق صاحبان سرمایه به جز مواردی که برآورده صاحبان سرمایه مربوط می شود. بنابراین درآمد دربرگیرنده درآمد ناشی از فعالیتهای اصلی و مستمر واحد تجاری(درآمد عملیاتی) و سایر انواع درآمد می باشد.

هزینه عبارتست از کاهش در حقوق صاحبان سرمایه به جز مواردی که به ستانده صاحبان سرمایه مربوط می شود. بنابراین هزینه دربرگیرنده هزینه های تحمل شده از فعالیتهای اصلی و مستمر واحد تجاری(هزینه عملیاتی) و سایر انواع هزینه می باشد.

تعریف آورده و ستانده صاحبان سرمایه: آورده صاحبان سرمایه عبارت است ازافزایش در حقوق صاحبان سرمایه ناشی از سرمایه گذاری در واحد تجاری جهت کسب یا افزایش حقوق مالکانه.

ستانده صاحبان سرمایه عبارت است ازکاهش در حقوق صاحبان سرمایه ناشی از انتقال داراییها به صاحبان سرمایه یا ایجاد بدهی در قبال آنها به منظور کاهش حقوق مالکانه و یا توزیع سود.

نکات کلیدی و اصطلاحات مهم

۱) محصول نهایی فرایند گزارشگری مالی، صورتهای مالی اساسی است.

۲) مدیریت واحد تجاری مسؤل تهیه و ارائه صورتهای مالی می باشد.

۳) هدف صورتهای مالی عبارت از ارائه اطلاعاتی تلخیص و طبقه بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری واحد تجاری است.

۴) فرض دوره مالی استفاده از حسابداری بر مبنای تعهدی را ضروری می سازد.

۵) تهیه صورتهای مالی تلفیقی ناقض فرض تفکیک شخصیت است.

۶) قابلیت اتکا و مربوط بودن بر محتوای اطلاعات تأثیر دارند.

۷) قابلیت مقایسه و قابل فهم بودن بر نحوه ارائه اطلاعات تأثیر دارند.

۸) اصل تطابق نیز بکارگیری فرض تعهدی را ضروری کرده است.

۹) زیر بنای تئوریک اصل افشاء ویژگی کیفی مربوط بودن است.

۱۰) بین ویژگی مربوط بودن و ویژگی قابلیت اتکاء اطلاعات مالی رابطه معکوس وجود دارد.

۱۱) قابل فهم بودن شامل ادغام و طبقه بندی و میزان توان استفاده کننده است.

۱۲) قابل مقایسه بودن شامل ثبات رویه، افشای رویه و ارقام مقایسه ای می باشد.

۱۳) قابل اتکا بودن شامل کامل بودن، احتیاط، بی طرفی، بیان صادقانه می باشد.

۱۴) مربوط بودن، شامل انتخاب خاصه و ارزش تأیید کنندگی و پیش بینی کنندگی است.

۱۵) اطلاعاتی با اهمیت تلقی می شود که عدم افشای آنها بر تصمیمات اقتصادی استفاده کنندگان که بر مبنای صورتهای مالی اتخاذ می شود، مؤثر واقع شود.

تست‌های تألیفی

۱- چه ویژگیهایی باعث مربوط بودن اطلاعات می‌شود؟

۱) ادغام و ثبات رویه
۲) انتخاب خاصه و ارزش تایید کنندگی و پیش بینی کنندگی
۳) انتخاب خاصه و ثبات رویه
۴) کامل بودن و بی‌طرفی

۲- کدام ویژگی زیر استفاده از اصل بهای تمام شده تاریخی را تأکید می کند؟

۱) مربوط بودن ۲) قابل فهم بودن ۳)بی‌طرفی ۴) قابل اتکا بودن

۳- چه عاملی خصوصیات کیفی اطلاعات را دچار محدودیت می‌کند؟

۱) به موقع بودن ۲) بی‌طرفی ۳) کامل بودن ۴) احتیاط

۴- با توجه به کدام ویژگی کیفی اطلاعات روش حسابداری را انتخاب می‌کنند که دارایی‌ها را بیش از واقع و بدهیها را کمتر از واقع ارائه نکند؟

۱) بی‌طرفی ۲) بیان صادقانه ۳) احتیاط ۴) مربوط بودن

۵- اندازه‌گیری داراییها و بدهیها به بهای تمام شده تاریخی براساس کدامیک از موارد زیر است:

۱) اصل شناخت درآمد ۲) فرض تداوم فعالیت ۳) فرض دوره مالی ۴) اصل افشای کامل

۶- دو ویژگی که باعث قابل فهم بودن اطلاعات می‌شوند کدام می‌باشند؟

۱) ادغام و طبقه بندی و میزان توان استفاده‌کنندگان
۲) بی‌طرفی و احتیاط
۳) بی‌طرفی و کامل بودن
۴) ادغام و کامل بودن

۷- خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با محتوای اطلاعات کدام می‌باشند؟

۱) قابل اتکا بودن، قابل مقایسه بودن
۲) قابل اتکا بودن، مربوط بودن
۳) قابل فهم بودن، قابل مقایسه بودن
۴) قابل مقایسه بودن، مربوط بودن

۸- کدامیک از موارد زیر یک کیفیت آستانه‌ای می‌باشد؟

۱) کامل بودن ۲) بی‌طرفی ۳) ثبات رویه ۴) اهمیت

۹- خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با ارائه اطلاعات کدام می‌باشند؟

۱) قابل فهم بودن و قابل مقایسه بودن
۲) قابل اتکا بودن و مربوط بودن
۳) قابل فهم بودن و مربوط بودن
۴) قابل مقایسه بودن و قابل اتکا بودن

۱۰- چه ویژگیهایی باعث قابل اتکا بودن اطلاعات می‌شود:

۱) کامل بودن ۲) احتیاط ۳) بی‌طرفی ۴) هر سه مورد